

СУЧАСНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ І РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ СТРАТЕГІЇ

Основною метою даної роботи є дослідження концептуальних особливостей стратегічного діалогу акторів світової політики у контексті глобалізації сфери міжнародно-безпекових взаємодій.

Ключові слова: міжнародна безпека, концепт, стратегія.

Основной целью данной работы является изучение концептуальных особенностей стратегического диалога субъектов мировой политики в контексте глобализации взаимодействия в сфере международной безопасности.

Ключевые слова: международная безопасность, концепт, стратегия.

The main purpose of this paper is to study the conceptual features of the strategic dialogue of the actors of world politics in the context of globalization the field of international security interactions.

Key words: international security, concept, strategy.

Тривалий час більшість досліджень сфери безпеки та стратегій проводилися з позицій реалізму з особливою увагою до принципового концепту рівноваги потуг. Якісно новий характер загроз мирному та стабільному поступу глобальної світової еволюції на сучасному етапі розвитку людства змінює соціальний сенс утручання будь-якого політичного актора в простір міжнародно-політичної практики. Сучасність спричинює необхідність глибинної модифікації концептів, спрямованих на захист буття людини, у тому числі з позицій ведення грамотної державної політики на міжнародній арені.

Разом із тим усе частіше постає питання щодо ступеня узгодженості стратегій національної безпеки держави з глобальними викликами, що постають перед міжнародною спільнотою. З одного боку, зміщення акценту на гуманітарні цінності зробило логічнішим застосування сучасних силових заходів при вирішенні таких проблем, як розповсюдження ЗМЗ чи геноцид. З іншого – практика американських дій на Близькому Сході та в Центральній Азії продемонструвала й межі ведення силової політики шляхом використання високих технологій у рамках використання традиційних структур і стратегій.

Отже, на нашу думку, є сенс проаналізувати трансформаційний аспект політики безпеки, вплив якого стає суттєвішим за технологічні інновації, що й є **метою** даного дослідження.

Реагування на зміни має починатися від аналізування соціальних підвалин загроз і, передусім, ролі соціального чинника в сучасних війнах. За невеликого застосування технологічна потужність не лише не вирішує проблему, а й посилює її соціальні корені. Подібний сценарій створює для провідних держав світу досить небезпечну ситуацію, коли протидія може приховано кристалізуватися чи охоплювати незвичні для традиційних акторів конфліктні сектори. Важливо враховувати, що сучасні загрози безпеки поширюються на конкретних громадян і спільноти більше, аніж на державу як таку. Саме тому прийняття світовою спільнотою важливості міжнародного

розвитку в таких сферах, як права людини та розвиток, є дуже важливим елементом побудови сучасних зовнішньополітичних та безпекових стратегій. За справедливим твердженням відомої дослідниці даної проблематики М. Келдор, людську безпеку часто розглядають як м'яку, бо остання комбінує фізичну й матеріальну безпеку. Однак фактично вона має розглядатися як політика жорсткої безпеки, спрямована на захист індивідів від політичного насильства [1, с. 901-915]. Поряд із тим, що в сучасному світі безпека базується на мілітарних можливостях, її нові форми та конфігурації потребують утілення типів силового втручання, які не узгоджуються з класичними доктринами.

Для держав-лідерів постіндустріального світу, загроза зовнішньої агресії – лише одне з джерел небезпеки. Розмиття кордонів між політикою та економікою потребує безпеки, адаптованої до комбінації різних елементів впливу (тиску) на американський соціум. Найбільші загрози виникають з боку політичних акторів, які діють у неформальних мережах тероризму й злочинності, поширення яких полягає в збереженні ареалів деструктивного для особистості соціального середовища, потужних міграційних потоків. У сучасній літературі міжнародні конфлікти нерідко характеризуються терміном «нові війни» [2, с. 3-5]. Такі імпульси надходять з боку держав, які мають низький рівень розвитку і, доволі часто, авторитарні режими. Складність їх конвергенції з глобальним демократичним проектом проковує реакцію протидії, насамперед, акціоналізму Вашингтона. Логічно, що за подібних ситуацій у Білому домі намагаються попередити вплив деструктивного потенціалу опонентів на власний розвиток. Отже, відповідно до глобалізації масштабів небезпеки відбувається й відповідне масштабування стратегій національної безпеки США. З іншого боку, необхідно зазначити, що сильні актори за будь-яких обставин зіткнення схильні грати на випередження й активно застосовують наступальні мілітарні стратегії, порушуючи гуманітарне право й руйнуючи економічний потенціал

країн втручання. Подібні дії в анклавих, де складно припинити застосування насильства локальними групами, можуть мати й зворотний інверсійний ефект. Досить часто результати перебування міжнародних сил на території конфлікту не можна констатувати ані як перемогу, ані як поразку. Однак константно негативним чинником залишаються соціальні підвалини для поширення антиамериканських настроїв і збереження політичної трибуни для декларування екстремістських ідей.

На думку автора, більшість сучасних конфліктів за своєю суттю є владно-політичними конфліктами конкуруючих груп, тобто поєднанням наслідків порушень прав людини, дій організованої злочинності і, власне, війни. Означені види загроз – це складний синтез високого техніко-технологічного рівня підготовки дій політичних акторів і особливостей виявлення соціальної природи їхнього походження. Організована злочинність, міжнародні кримінальні структури отримують можливість впливу на соціальний світоустрій завдяки доступу до технологій і гнучких мереж взаємодій. Процеси відкриття ринків, лібералізації, приватизації, зняття державних обмежень стають процесами, які будь-які транснаціональні сили використовують у власних інтересах. Поміж найважливіших зазіхань кримінальних транснаціональних структур можна назвати інформаційні, фінансові та транспортні потоки. З позицій захисту прав людини найбільш принизливою реальністю є торгівля людьми. Так, Р. Армігідж – заступник держсекретаря в адміністрації Дж. Буша-молодшого – констатував, що чистий прибуток торговців людьми сягає 7 млрд. доларів щорічно й може перевищити торгівлю зброєю та наркотиками [3, с. 508]. Відчутне незадоволення американської влади викликають порушення прав інтелектуальної власності та поширення злочинів за допомогою інтернет-технологій. Захист від кіберзлочинності – не менш складний елемент забезпечення розвитку американського соціуму, оскільки 65 % незаконних вторгнень до баз даних американських компаній здійснюється з позаамериканських територій [4, с. 829–831].

Отже, практичний вимір виявлення загроз міжнародного характеру доводить, що поняття «безпека» є одним із багатоаспектних у сучасних міжнародних відносинах. При цьому варто зауважити, що будь-який тип безпеки, присутній у сфері міжнародно-політичних взаємодій, виявляється в тісній взаємодії з іншими видами. Так, можна стверджувати про особистісну чи індивідуальну безпеку і розуміти, що остання не є можливою без соціальної чи суспільної безпеки. Водночас глобалізаційні процеси й масштаби загроз безпеки розвитку людини надають сенсу й дискурсу про глобальну всесвітню безпеку. Однак оскільки саме альянси взаємодіючих політичних акторів є головними гравцями систем міжнародної безпеки, вона тісно пов'язана з провідним типом – державною чи національною безпекою.

Від часів Гоббса головною метою політики безпеки було визначено гарантування захисту від зовнішніх загроз. За дотримання традиції раціонального реалістського підходу згодом викристалізувалися дві основні сфери конфліктів. Першим напрямом є сфера етнічних конфліктів, другим – політика вирішенням [5, с. 136-138]. На рівні глобальної імплікації можна відзначити й корисність логіки міжцивілізаційної конфліктності, представленій у відомому підході С. Хантінгтона. За

дослідницької детермінанти реалізму національна безпека має метою досягнення державною стану поєднання внутрішніх і зовнішніх умов існування, який гарантує збереження територіальної цілісності й виключає насильницьку зміну державного ладу. У свою чергу поняття «суспільна безпека» відображає нормативний вимір – комплекс правил, дотримання яких спрямоване на забезпечення розвитку людини. Концепт акцентує на соціальних умовах, які мають бути достатніми для життя, добробуту та свободи індивіда. Принаймні теоретично тут поєднані фізична, економічна, політична, соціальна, етнокультурна безпека, а якісним показником визначається єдиний загальний ідентифікатор – безпека гідності [6, с. 161-168]. Важливо зазначити, що традиційні концепти досить часто ігнорували реалії глобалізованого світу. Разом із тим постановя немілітарних загроз потребувало введення до аналітичного кола концептів, які знаходяться на межі внутрішньої та зовнішньої політики [7, с. 87].

Нові концептуальні підходи до аналізу проблем безпеки є здобутком переважно конструктивістських студій, близьких до постструктуралізму й постмодернізму. Початкове врахування принципу змін свідчить, зокрема, про опору як на принципи синергетики, так і довіру до активістських концептів постмодерністських досліджень з чіткою орієнтацією на соціальні практики та діючого індивіда. За даного концептуального вибору бачення система існує завдяки соціальній дії та взаємодії, суспільство трактується як сукупність відносин у процесі взаємодій, а культура – як сукупність способів і результатів дій і взаємодій. Передусім йдеться про концепти соціальної та людської безпеки. Обидва фіксують: спосіб дії держави у сфері безпеки не завжди гарантує захист прав і свобод громадян [8, с. 4-16]. Так, на думку Б. Базана, метою соціетальних досліджень є суспільство й принципів загрози, яким воно має протистояти. Дослідник звертає принципову увагу на важливість захисту ідентичності суспільства, того, що уможливує йому відрізнятись від інших груп. Наслідком головних викликів для безпеки визначено міграцію й соціальні трансформації [9, с. 7]. Де-факто соціетальна безпека є поєднанням національного та загального виміру безпеки, що має практичним пріоритетом захист унікальності соціального середовища від зовнішніх впливів. При цьому спектр соціетальних загроз можна представити так: тиск міграції, злочинність, етнічні конфлікти, тероризм, екологія. Однак поряд із тим, що цей концептуальний підхід до міжнародної безпеки є одним з найбільш цілісних і сучасних, цільова обмеженість інтересами однієї конкретної спільноти робить складним його використання на глобальному рівні взаємодій. Найбільш удало цей концептуальний вибір на практиці реалізує Європейський Союз, а найбільшу проблематичність його реалізація становить для країн, що розвиваються. З одного боку, глобалізація стимулює участь їх у діалозі в межах колективної безпеки, сприяючи проведенню політики добросусідства. З іншого – визначення єдиної політичної та економічної ідентичності для світу із серйозними проблемами врядування та розвитку залишається поза необхідністю елементарної допомоги в комунікації та координації.

На відміну від сконцентрованого на соціумі концепту соціетальної безпеки, сконцентрований на людині концепт людської безпеки визначає принциповими викликами фізичну безпеку й безпеку добробуту. Пошуки в даному концептуальному напрямі сягають історії становлення

теорії світової системи з головним постулатом «структурного насильства» заможних регіонів над бідними. Акцентуючи на якості людського буття, концепт передбачає два прикладні шляхи реалізації – інтервенційно-стратегічний і шлях розвитку. Інтервенційно-стратегічний підхід передбачає втручання в конфлікти через розрахунок ризиків застосування примусових заходів і потребує високої операціональної координації. Підхід розвитку визначає останній головною цінністю як способу дії, тоді як ідейною підвалиною стає партнерство між різними типами політичних акторів. З позицій подолання неоднозначності впливів глобалізації фіксується необхідність своєрідного мінімуму регулювання для більш рівномірного розподілу переваг. На сучасному етапі лідером поміж наукових шкіл у даному напрямі є англійський Інститут стратегічних досліджень. На відміну від минулого, принциповий інтерес дослідників був спрямований на будь-який сектор безпеки, уключаючи політичний аспект [10, с. 99-101]. У прикладному вимірі лідерство розробок належить дослідженням у межах формування відповідної парадигми ООН. У межах головного документа – Рапорту ООН було зафіксовано, що тривалий час концепт безпеки інтерпретувався обмежено, як убезпечення території від зовнішньої агресії, ядерної загрози в глобальній безпеці, захист національних інтересів [11, Ch. 4]. Представлений світовій спільноті концепт декларував особистісно-центричний та народно-центричний характер безпеки замість державно-центричної парадигми. Головними напрямками були визначені: економічний, харчування, здоров'я, навколишнього середовища, персональний, комунітарний, політичний. У межах форуму був створений «Human Security Network» – гнучкий механізм колективної дії з метою посилення політичних процесів, запобігання чи вирішення конфліктів, поширення миру й розвитку. Варіативність заходів останнього має містити контроль над зброєю, міжнародний карний трибунал, боротьбу зі злочинністю. Проте поміж провідних акторів міжнародної спільноти ефективність застосування концептуальних винаходів знову належить Об'єднаній Європі, де дослідницькі зусилля були документально зафіксовані в рамках відповідної доктрини (A Human Security Doctrine for Europe) [12].

Важливо зазначити, що підхід, прийнятий ООН, спрямований на поєднання всіх типів безпеки через практичний вибір на користь політики розвитку як стратегії безпеки. Підвалина, яку остання передбачила, – людський розвиток за відсутності страху існування та життєдіяльності – є дійсно інноваційною. Фактично відбулася спроба прямого поєднання безпеки індивіда та взаємозалежності складових міжнародної безпеки. Аргументи на користь даного концепту наступні: моральна спільність людства, правовий порядок, спільність інтересів акторів. З даних позицій підхід вбачається логічним доповненням політики державної безпеки. Поряд із мілітарною силою дипломатія, допомога, санкції або застосування громадянських зв'язків є гідними інструментами політичної дії у сфері безпеки. Верховенство прав людини, легітимність політичного авторитету, мультилатералізм є адекватними нормативними підвалинами. Суттєвий позитив може виявити й напрям «bottom-up», де партнерство передбачає участь зацікавлених у вирішенні проблеми гравців на місцевому базисі [1, с. 905-909].

На нашу думку, означені ключові позиції політики розвитку можуть успішно використовуватися й з позицій

регіональної логіки, передусім у вимірі стабілізації конфліктних ситуацій за допомогою інструментів економічного та комерційного розвитку. При побудові власних стратегій безпеки діючим акторам необхідно враховувати, якщо міжнародні конфлікти й підлягають стабілізації за допомогою мілітарних дій, то небезпека індивіда залишається на високому рівні. Сили міжнародного втручання розділяють конфронтуючі сторони або змінюють режим правління, але не вирішують проблем безпеки ані фізичної, ані матеріальної. У ситуаціях високої військової чи економічної нестабільності мир суттєво залежить від міжнародної присутності. Є очевидним і наступне: такі принципи не діють у ситуаціях відвертого конфлікту, проте дають суттєву користь у застосуванні превентивних стратегій та на стадіях постконфліктної реконструкції. Нові підходи до міжнародної безпеки спрямовані на стабілізацію конфліктних ареалів і вирішення проблеми похідних елементів формування загроз. Такі заходи передбачають: – комбінування гуманітарної допомоги з допомогою в розвитку, – створення системи зайнятості, – розвиток соціальних служб, – ефективного врядування на основі правової держави, – розвиток податкової та правової систем, – інфраструктурний розвиток.

Отже, окрім основних нетрадиційних аспектів безпеки – наркотрафік, злочинність, епідемії, тероризм і комп'ютерний тероризм – сучасні дослідження звертають увагу на особливий вимір – захист цінностей. Водночас дотримання новітніх концептів дають можливість розглядати окремих громадян як активних діючих гравців, уключаючи громадянські соціальні групи та інституції.

На думку автора, звернення уваги приватного сектора (передусім НУО та бізнес-спільнот) до нетрадиційних концептів безпеки з даних позицій також засвідчує розширення простору безпеки. За даної ситуації варто зауважити й на ще одному підході до тлумачення міжнародної безпеки як світової. Відомий фахівець з даної проблематики Е. Ротшильд визначила чотири виміри світової безпеки: згори вниз – від держави до індивідуальної безпеки; знизу до гори – від держави до біосфери; горизонтальний – від воєнної до політичної, економічної, соціальної, екологічної; політичний – на всіх напрямках угору до міжнародних інституцій і вниз до регіональної й місцевої влади, неурядових структур і ринкових сил [13, с. 61-65]. Проте необхідно зазначити й принциповий недолік цієї позиції: попри всеохопленість вона позбавлена конкретизації способів і засобів вирішення конкретної проблеми, тоді як будь-яка з проблем безпеки має свою власну специфіку. Дещо зменшити такий недолік уможливають розробки Копенгагенської та Лондонської шкіл, які запропонували використання поняття «сек'ютиризація» [14, с. 143-152]. Останнє передбачає надання конкретній міжнародній проблемі особливого статусу – проблеми безпеки чи такої, що потребує застосування засобів поза політичним регулюванням.

Глобалізація збільшує зацікавленість у залученні до економічної та технологічної складових світового розвитку, що звичайно сприяє стабілізації простору безпеки й посилює задіяність колективних підходів. Разом із тим на глобальному просторі відбулося збільшення ваги регіонального виміру при розширенні кордонів таких регіонів, як об'єднана Європа та Великий Близький Схід. Крім того, відбувся й перерозподіл загроз за ступенем уразливості від першого до другого, як і оновлення сфер боротьби за вплив. Усе

це формує нові власні стратегічні пріоритети для провідних акторів світової політики. За врахування даних тенденцій у науковому дискурсі почастішали аргументи на користь визнання факту набуття світовою безпекою темпоральних і просторових характеристик епохи глобалізації й отримання статусу глобальної безпеки. Тут фіксуються такі вісі безпеки: розвинутий світ і Новий Південь; конфлікт ліберальної демократії й авторитаризму; військові потенціали великих потуг [15, с. 1-5]. Попри всю загальність таке тлумачення міжнародної безпеки має значну перевагу чіткості конкретизації вимірів системної небезпеки глобального рівня.

Отже, аналіз концептуальних підходів до міжнародної безпеки демонструє варіативність тлумачень. Однак, за оцінкою автора, незважаючи на посилення впливу глобалізаційних процесів на простори національної та міжнародної безпеки, позитиви нетрадиційних концептів не є провідними складовими елементами зовнішніх стратегій найсильніших держав світу, зокрема США. Попри те, що представлені вище сучасні концепти часто присутні в наукових дослідженнях, американські політичні менеджери використовують їх можливості насамперед у контексті національної зовнішньої політики. Тут американські політики проявляють більшу неоднозначність, аніж інші провідні держави світу. Докази цього є серйозними: даний концептуальний вибір нескордирований, спорадичний і практично неефективний. За будь-якої дефініції подібні стратегії мають сенс при синергетичній взаємодії соціального інституціонального та секторального вимірів взаємодій. Тобто імпліцитно передбачають, що актори-учасники здатні відмовитися від короткотермінових, а іноді й середньотермінових інтересів на користь довготермінових. У такому стратегічному підході криється небезпечна для Сполучених Штатів обмеженість свободи дій.

Державоцентризм є центральною складовою американських стратегій ще відтоді, коли У. Ліппман визначив стан безпеки як такий, за якого держава не змушена жертвувати своїми національними інтересами з метою запобігання війни і коли вона в змозі за допомогою війни захистити їх на випадок посягання на них [16, с. 5]. Значною мірою цей державоцентризм зберігає акцент на мілітарній складовій. Розширення предметного поля безпеки та включення до простору безпеки невоєнних загроз, що набувають значних масштабів, безумовно не залишається поза увагою Білого дому. Проте «осучаснення» стратегій відбувається на платформі ключового твердження – держава є єдиним легітимним актором політичного насильства. У тому числі й щодо невоєнної безпеки. Як і раніше, до американського унілатералізму долучається складність конвергенції зусиль усередині та поміж наднаціональними інститутами, які за своїм складом є форумами державних акторів із власними пріоритетами й підходами. Останній момент змушує констатувати відсутність чітких механізмів регулювання транснаціонального виміру міжнародної безпеки з позицій глобального управління. Через це головним актором у сфері міжнародної безпеки залишається держава, а провідними стратегічними завданнями є такі, що зафіксовані в національних стратегіях безпеки.

За такої ситуації, за нашою оцінкою, позиції конструктивістської течії в дослідженнях проблематики безпеки вважаються особливим позитивом передусім завдяки соціальному конструюванню зовнішньої політики з можливістю встановлення всього спектра можливих

альтернатив. Саме тут врахований принциповий постулат, згідно з яким актори міжнародної політики є репрезентантами соціальних конструктів, що є результатами комплексних історичних процесів і є соціально-модельованими через політичну практику [17, с. 194-197]. Особливу увагу даний підхід спрямовує на аналіз культурних підвалин державної політики безпеки та пояснення національного стилю в стратегії. З даних позицій концептуальне лідерство належить концепту стратегічної культури. Він на сучасному етапі розвитку враховує не лише стратегічну культуру й мілітарні інституції, а й культуру безпеки в ширшому сенсі, розглядаючи сукупність історичних і політичних чинників, які можуть впливати на вибір способу, у який політичні актори та державні еліти дотримують, організують і розвивають інтереси держави у сфері безпеки, стабільності, війни і миру [18, с. 4].

На думку автора, вибір стратегії розвитку представниками різних культурних традицій формує специфічні відносини між політичними спільнотами, чи то на фундаменті партнерства, чи то на основі конкурентності або протистояння. Кожний учасник світової стратегічної взаємодії є носієм відповідної культури з власним нормативним баченням розвитку міжнародної системи. Складність досягнення глобального взаємозгодження позицій щодо її політичних перспектив диктує необхідність як розуміння механізмів дії та взаємодії партикулярних стратегічних культур, так і постановку питання про можливість творення глобальної стратегічної культури.

Іншим проблемним моментом необхідно зафіксувати зміну зовнішньополітичної поведінки. Залишення традиційного політико-культурного поля супроводжується протиріччям стратегічного мислення. Тут, наприклад, американська дилема полягає в демократичній інтерпретації міжнародно-системної організації з мілітарним шляхом її побудови. Не менше конфронтують норми американського унілатералізму та мультилатералізму. Ми маємо погодитися з твердженням, що культура зберігає життєвість лише тоді, коли її ключові принципи генерують рішення, які задовольняють людські потреби й надають сенсу світові. Прогрес конструктивістського напрямку дозволив визначити контекст стратегічної культури в найбільшій проекції до світу сучасної міжнародної політики. Тут системне бачення поєднало процес політичної організації, комунікації та дії. Однак з іншого боку, фокусування на соціальних структурах у міжнародній системі й відповідно на нормативному вимірі безпеки посилює таку характеристику концепту, як інтерсуб'єктивність положень. Ідеться про взаємопов'язаність природного й соціального світів, що визначають спроможність акторів у здійсненні зовнішньополітичної дії.

Необхідно відзначити, що школа конструктивізму, до якої належить більшість сучасних фахівців зі стратегічної культури, справляє значний вплив на формування зовнішньої політики. Насамперед, через підтримку парадигмальної зміни провідної зовнішньополітичної доктрини – неореалізму, особливо у вимірі дослідження проблем міжнародної безпеки. З іншого боку, активна критика дій держави як у внутрішньополітичному, так і в зовнішньополітичному середовищі не залишає без роботи прихильників культуралізму. Виходячи з цього необхідно зауважити, що контекстуальні особливості концепту стратегічної культури осмислюються й трактуються з двох наукових позицій. Першою є культуралізм, де беруть участь

соціологічні й антропологічні студії. При цьому в міжнародно-політичному розрізі передує компаративний аналіз. Друга – це власне конструктивізм з абсолютною першістю фахівців з теорії міжнародних відносин. Головним досягненням діалогу між двома напрямками необхідно вважати консенсус позицій щодо визнання впливу ідей і норм на міжнародну безпеку. Таке бачення надає можливості аналізувати дії акторів і міжнародних структур у необхідному взаємозв'язку, зумовленому соціальним середовищем. При цьому можна охопити внутрішній вектор структурування зовнішньої стратегії та соціальну структуру державної дії в міжнародній системі. Разом із вищезазначеним необхідно підкреслити, що, незважаючи на деяку суперечливість і варіативність у визначеннях, контекст стратегічної культури містить позитивне цілісне осягнення силової практики міжнародного політичного життя, відповідно формуючи досить широке дослідницьке поле. Крім розвитку аспектів, які вже вважаються традиційними, необхідно відзначити фокусування міжнародних акторів на мілітарній організаційній культурі. Так, наприклад, Е. Кір показала значення організаційної культури в еволюції французької військової доктрини [19, с. 65–93]. Б. Ебел – високу залежність внутрішньополітичного й зовнішнього вимірів країн Латинської Америки від ідентичних їм культур [20, с. 196–199]. П. Розен довів рольову комплексність мілітарної й організаційної культур у побудові індійської стратегії [21, с. 5–31].

На нашу думку, розуміння складності чіткого визначення контексту стратегічної культури є радше допоміжним, аніж ускладнюючим моментом глобальних міжнародно-політичних розвідок. Адже світ політики

є ареною постійного діалогу між національними культурами та протистояння національних стратегій з одного боку, і еволюції єдиного стратегічно-культурного простору – з іншого. Отже, виправдано є позиція, за якою стратегічний вимір міжнародної політики визначається з урахуванням об'єктивного та суб'єктивного елементів у стратегії, урахуванні базових культурних преференцій у виробленні та реалізації політичного рішення.

Таким чином, є сенс констатувати: будь-який тип безпеки, присутній у сфері міжнародно-політичних взаємодій, проявляється в тісній взаємодії з іншими видами. Так, можна стверджувати про особистісну чи індивідуальну безпеку й розуміти, що остання неможлива без соціальної чи суспільної безпеки. Водночас розвитку людини надають сенсу дискурсу про глобальну всесвітню безпеку. Однак оскільки саме альянси взаємодіючих акторів є головними гравцями системи міжнародної безпеки, вона надто тісно пов'язана з провідним типом – державною чи національною безпекою. Аналіз концептуальних підходів до міжнародної безпеки, що залучаються сучасними державами до міжнародно – політичної практики та реалізації зовнішньополітичних стратегій, демонструє варіативність тлумачень та трактувань з позицій дотримання логіки саме національної безпеки, тоді як сучасна система світових взаємодій де-факто позначена відсутністю чітких механізмів регулювання транснаціонального виміру міжнародної безпеки з позицій ефективного глобального управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kaldor M. La sécurité humaine: un concept pertinent? / M. Kaldor // *Politique étrangère*. – 2004. – № 4. – P. 901-914.
2. Rasmussen M.V. A New Kind of War: Strategic Culture and the War on Terrorism / M. V. Rasmussen // *IIS Working Paper*. – 2003. – № 3. – P. 1-21.
3. La Coste de P. Le gouvernement internationale de l' internet / P. La Coste de // *Politique étrangère*. – 2006. – № 3. – P. 507-517.
4. Samaan J.-L. Mythe et réalités des cyber guerre / J.-L. Samaan // *Politique étrangère*. – 2008. – № 4. – P.829-841.
5. Kauffmann Ch. Possible and Impossible Solutions to Ethnic Conflict / Ch. Kauffmann // *International Security*. – 1996. – V. 20, № 4. – P. 136-175.
6. Thomas C. Global Governance, Development and Human Security Explore Links / C. Thomas // *Third World Quarterly*. – 2001. – V. 22, № 2. – P. 161-168.
7. Paris R. Human Security: Paradigm Shift or Hot Air? / R. Paris // *International Security*. – 2001. – V. 26, № 2. – P. 87–102.
8. Haftendorn H. The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security / H. Haftendorn // *International Studies Quarterly*. – 1991. – March. – № 35. – P. 3–17.
9. Buzan B. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era* / Buzan B.- Boulder, Co: Lynne Rienner, 1991. – 382 p.
10. Vale P. Can International Relations Survive? / P. Vale // *International Affairs Bulletin*. – 1992. – № 16(3). – P. 100.
11. United Nations Development Program [Електронний ресурс] // *Human Development Report 1994*, Ch. 4. – Режим доступу до док.: <http://hdr.undp.org/reports/global/1994/en/>.
12. Kaldor M. Paper on Human Security for EUISS meeting [Електронний ресурс] / M. Kaldor. – Режим доступу : http://www.iss.europa.eu/fileadmin/fichiers/pdf/seminars/annual_2008/03-statement_by_Mary_Kaldor.pdf.
13. Rothschild E. What is Security / E. Rothschild // *Daedalus*. – 1995.- V.24, № 3.- P. 61-65.
14. Buzan B. Slippery, Contradictory? Sociologically Untenable: The Copenhagen School Reply / B. Buzan, O. Waever // *Review of International Studies*.- V.23,№2.-P.143-152.
15. Daguzan J.-F. Une stratégie pour piloter la sécurité globale / Daguzan J.-F.-P.: Note de la FRS. – 2007. – 5 p.
16. Lippmann W. *US Foreign Policy Shield of the Republic* [Електронний ресурс] / Lippmann W. – Boston : Little, Brown and Co, 1943. – 177 p. – Режим доступу : usforeignpolicys00lipp.pdf.
17. Hoff T. The Promise Constructivism in International Relation Theory / T. Hoff. *International Security*. – 1998. – V. 23,1 – P. 171–200.
18. Klein Y. A Theory of strategic Culture / Y. Klein // *Comparative strategy*. – 1991. – V.10, № 1. – P. 3–23.
19. Kier E. Culture and Military Doctrine / E. Kier // *International Security*. – 1995. – V. 19, № 4. – P. 65–93.
20. Ebel R. H. *Political Culture and Foreign Policy in Latin America: Case Studies from Circum-Caribbean* / Ebel R. H., Taras R., Cochran J. D. – N. Y. : State University of N.Y. Press, 1991- 230 p.
21. Rosen S. P. Military Effectiveness: Why Society Matters / S. P. Rosen // *International Security*. – 1995. – V.19, № 4. – P. 5–31.

Рецензенти: Палагнюк Ю. В., к.політ.н., доцент;
Громадська Н. А., к.політ.н., доцент.